

Temat: Stan wojenny w Polsce.

Notatka: (dwie godziny lekcyjne)

1. Przyczyny:

- Niezrealizowanie porozumień sierpniowych przez rząd.
- Działalność opozycyjna „Solidarności” i przekształcenie jej w ogólnonarodowy ruch niepodległościowy skupiający ludzi różnych orientacji politycznych.
- Szykany władz państwowych wobec działaczy „Solidarności” i samego związku (zmiana statutu)
- Wewnętrzne tarcia w PZPR w kwestii stanowiska wobec „Solidarności” – część przywódców opowiadała się za kompromisem, część za siłowym rozwiązaniem.
- Całkowite załamanie się gospodarki – reglamentacja podstawowych produktów spożywczych, puste sklepowe półki.
- Obawa władz przed zamachem stanu i przejęciem władzy przez „Solidarność”.
- Potencjalna możliwość interwencji zbrojnej ZSRR i Układu Warszawskiego.

2. Przebieg:

- X 1980 r. początki opracowywania planu wprowadzenia w Polsce stanu wojennego.
- I 1981 r. narastanie konfliktów między rządem a „Solidarnością” na tle niezrealizowania porozumień sierpniowych.
- III 1981 r. tzw. incydent bydgoski – funkcjonariusze MO pobili działaczy „Solidarności”, m.in. J. Rulewskiego.
- III 1981 r. demonstracja siły Armii Czerwonej, mimo napiętej sytuacji przeprowadzono wielkie manewry wojskowe.
- 3 IV 1981 r. ukazał się pierwszy numer tygodnika „Solidarność”.
- 14-21 VII 1981 r. IX Zjazd PZPR, na którym swoją pozycję we władzach partii umocnił gen. W. Jaruzelski.
- IX/ X 1981 r. I Krajowy Zjazd Delegatów NSZZ „Solidarność”.
- 17 X 1981 r. gen. W. Jaruzelski został I sekretarzem KC PZPR, pozostając na stanowisku premiera i ministra obrony narodowej.
- 13 XII 1981 r. wprowadzenie w Polsce stanu wojennego i utworzenie Wojskowej Rady Ocalenia Narodowego z gen. W. Jaruzelskim na czele. WRON przejęła władzę w całym kraju.
- 16 XII 1981 r. pacyfikacja strajkujących górników w kopalni „Wujek” przez oddziały ZOMO, zginęło 9 górników.
- IV 1982 r. utworzenie konspiracyjnej Tymczasowej Komisji Koordynacyjnej NSZZ „Solidarność”.
- VII 1982 r. powołanie przez PZPR organizacji politycznej Patriotyczny Ruch Ocalenia Narodowego w celu poszerzenia bazy społecznej popierającej politykę rządu.
- 31 VIII 1982 r. krwawe stłumienie manifestacji w Lubinie, Gdańsku, Krakowie i Wrocławiu.
- 8 X 1982 r. uchwalenie nowej ustawy o związkach zawodowych – delegalizacja „Solidarności”.
- 12 XI 1982 r. zwolnienie L. Wałęsy z internowania w Arłamowie.
- 13 XII 1982 r. uchwała o zawieszeniu z dniem 31 XII 1982 r. stanu wojennego.
- 14 V 1983 r. śmierć w wyniku pobicia przez funkcjonariuszy MO maturzysty G. Przemyka, syna opozycyjnej poetki B. Sadowskiej.
- 16-23 VI 1983 r. druga papieska pielgrzymka do Polski.

- VIII 1983 r. represyjne rozwiązanie Związku Literatów Polskich.
- 11 XII 1983 r. D. Wałęsa, żona L. Wałęsy, odebrała przyznaną mu pokojową Nagrodę Nobla.
- V 1984 r. zaoczny wyrok śmierci w procesie pułkownika R. Kuklińskiego, który przekazał CIA plany wprowadzenia w Polsce stanu wojennego.
- 19 X 1984 r. uprowadzenie i zamordowanie przez funkcjonariuszy SB księdza J. Popiełuszki, kapelana „Solidarności”.

3. Skutki:

- Internowanie około 10 tys. osób związanych z „Solidarnością”.
- Stłumienie strajków przy użyciu wojska i ZOMO.
- Ofiary śmiertelne zająć i prześladowań (udokumentowano 115 wypadków śmierci bezpośrednich ofiar stanu wojennego).
- Ograniczenie podstawowych praw obywatelskich.
- Rozwiązanie wszystkich związków zawodowych.
- Delegalizacja części organizacji społecznych.
- Militaryzacja podstawowych dziedzin gospodarki (komunikacja, telekomunikacja, górnictwo, energetyka) oraz TVP i PR (polskie radio).
- Zakazano zmian miejsca pobytu obywateli bez zezwolenia władz.
- Wprowadzenie godziny milicyjnej i cenzury korespondencji.
- Jawne kontrolowanie rozmów telefonicznych.
- Stosowanie trybu doraźnego w postępowaniu sądowym.
- Usuwanie z zawodu zwolenników „Solidarności” – sędziów, prokuratorów, nauczycieli, dziennikarzy).
- Mordy polityczne i represje wobec działaczy opozycyjnych, próba zastraszenia społeczeństwa.
- Nasilenie kryzysu ekonomicznego.
- Wprowadzenie do obiegu publicznego powiedzeń ośmieszających WRON:
  - WRON-a Orła nie pokona,
  - Wrona kracze, naród płacze,
  - Wron – won za Don,
  - 13 grudnia, roku pamiętnego wykluła się wrona, z jaja czerwonego ...
  - To nic, że kraczą Wrony.

Temat: Upadek PRL.

Notatka:

1. Mimo wprowadzenia stanu wojennego i internowania wielu przywódców opozycji sytuacja polityczno-ekonomiczna kraju nie uległa poprawie.
  2. Wielomilionowe poparcie dla „Solidarności”, wsparcie udzielane ruchowi przez Kościół oraz kolejne pielgrzymki Jana Pawła II do kraju sprawiły, iż władze państwowe czuły się coraz mniej pewnie. W środowisku władzy pojawiły się głosy nawołujące do rozpoczęcia rozmów z opozycją demokratyczną.
  3. W VIII 1988 r. wybuchły kolejne strajki, które zapoczątkowali górnicy z kopalni „Manifest Lipcowy w Jastrzębiu żądając zmian socjalnych i legalizacji NZSZ „Solidarność”. Strajki rozszerzały się i szybko objęły Śląsk oraz Wybrzeże.
  4. W tych okolicznościach władze państwowe zaproponowały stronie opozycyjnej nawiązanie dialogu.
  5. 25 VIII 1988 r. L. Wałęsa przedstawił władzom państwowym propozycje zagadnień, które powinny zostać przedyskutowane. Zagadnieniem fundamentalnym była kwestia legalizacji Solidarności. Strona rządowa opowiadała się za zwołaniem „okrągłego stołu”.
  6. 31 VIII 1988 r. doszło do spotkania generała Cz. Kiszczaka z L. Wałęsą w obecności biskupa Jerzego Dąbrowskiego. Przedstawiciele strony rządowej zażądali, by przed rozpoczęciem rozmów strajki zostały wygaszone. Po wahaniach strona opozycyjna wyraziła zgodę.
  7. 16 IX 1988 r. w podwarszawskiej Magdalence rozpoczęły się właściwe rozmowy, których celem było doprowadzenie do „okrągłego stołu”. Stronie rządowej przewodniczył minister spraw wewnętrznych Cz. Kiszczak, na czele delegacji reprezentującej opozycję stał L. Wałęsa, obserwatorami ze strony Kościoła byli księża B. Dembowski i A. Orszulik. W trakcie rozmów doszło do ostrego sporu w sprawie legalizacji „Solidarności”. Ostatecznie kwestia dotycząca kształtu polskiego ruchu związkowego miała być rozstrzygnięta przy „okrągłym stole”.
- 8. „Okrągły stół”**
- Według ustaleń zawartych w Magdalence obrady „okrągłego stołu” miały zacząć się w X 1988 r. w pałacu w Jabłonie. Nie doszło jednak do rozmów w przewidywanym terminie, gdyż nadal trwał spór o legalizację „Solidarności”, a strona rządowa chciała mieć wpływ na skład delegacji solidarnościowej.
  - Strona rządowa miała problem z wypracowaniem jednolitego stanowiska wobec demokratycznej opozycji. Część działaczy partyjnych (tzw. beton partyjny) opowiadał się bowiem za siłowym rozwiązaniem konfliktu. Przeważało stanowisko gen. W. Jaruzelskiego, który obawiał się, iż opozycja demokratyczna będzie nawoływać Polaków do bojkotu najbliższych wyborów parlamentarnych. Bez porozumienia z opozycją rząd nie mógł liczyć na finansowe wsparcie ze strony Zachodu.
  - 6 II 1989 r. w pałacu Namiestnikowskim w Warszawie rozpoczęły się obrady „okrągłego stołu”. Stronę rządową reprezentowali m.in. gen. Cz. Kiszczak, A. Kwaśniewski, Stanisław Ciosek, demokratyczną opozycję L. Wałęsa, L. Kaczyński, T. Mazowiecki, B. Geremek.
  - Obrady „okrągłego stołu” trwały do 5 IV 1989 r. i zakończyły się podpisaniem porozumień.
  - Najważniejsze porozumienia dotyczyły:
    - utworzenia drugiej izby parlamentu – Senatu
    - utworzenia urzędu Prezydenta PRL wybieranego przez Zgromadzenie Narodowe (wspólnie obradujące sejm i senat)
    - zmiany ordynacji wyborczej – postanowiono, iż 100 % miejsc w Senacie i 35% miejsc w Sejmie obsadzonych zostanie w drodze wolnych wyborów, natomiast 65% miejsc w Sejmie zostanie obsadzonych przez posłów koalicji

- rządowej (PZPR, ZSL, SD, PRON). Dzięki temu strona rządowa gwarantowała sobie większość sejmową niezbędną do utrzymania władzy
- legalizacji „Solidarności” (została zarejestrowana 17 IV 1989 r.)
  - liberalizacji rynku prasy – wznowiono wydawanie „Tygodnika Solidarność” oraz stworzono nowy niezależny od władz dziennik ‘Gazetę Wyborczą’.
- Ustalono, że porozumienie ma charakter jednorazowy, następne wybory miały się odbyć bez żadnych ograniczeń.
  - Nad realizacją porozumień miała czuwać Komisja Porozumiewawcza.
  - Wynik obrad „okrągłego stołu” nazwano później „kontraktem stulecia”.